

Hoe om te gaan met onverklaarde telverschillen

In deze factsheet wordt uitgelegd hoe een stembureau om kan gaan met onverklaarde telverschillen bij decentrale stemopneming en centrale stemopneming.

Telverschillen ontstaan als er meer of minder stemmen zijn geteld dan dat er kiezers zijn toegelaten tot de stemming. Het aantal stemmen uitgebracht op kandidaten en eventuele blanco of ongeldige stemmen is dan kleiner of groter dan het opgetelde aantal stempassen, kiezerspassen of volmachten.

Het uitgangspunt van de Kieswet is dat alle stembiljetten door het stembureau slechts één keer geteld worden.

1 HANDELWIJZE BIJ DE DECENTRALE STEMOPNEMING (DSO)

Soms is een telverschil onvermijdelijk. Het gemeentelijk stembureau heeft de dag na de stemming tijd om het telverschil te onderzoeken. De Kieswet gaat ervanuit dat alle stembiljetten door het stembureau slechts één keer geteld worden. Ook als er een telverschil is. Het opnieuw tellen van alle stembiljetten door het stembureau op woensdagavond leidt er vermoedelijk slechts toe dat andere (tel)fouten worden gemaakt.

Een telverschil betekent niet altijd dat er een telfout gemaakt is. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk:

- dat het stembureau een kiezer een stembiljet te veel of te weinig heeft meegegeven;
- dat een kiezer zijn stembiljet niet in de stembus heeft gestopt; of
- dat het stembureau vergeten is een stempas, kiezerspas of volmachtbewijs in te nemen.

Tips voor tijdens de stemming om telverschillen te voorkomen:

- Voer de stembureauwerkzaamheden nauwgezet uit:
  - U geeft elke kiezer niet méér of minder stembiljetten dan hij stemmen mag uitbrengen.
  - Controleer of elke kiezer evenveel stembiljetten in de stembus stopt als hij gekregen heeft.
- Twijfelt u over een van deze zaken? Schrijf op wat u hebt gezien en waarom u twijfelt. Het kan zijn dat u het goed heeft gezien, dit kan u later helpen het telverschil te verklaren.

Tips tijdens de stemopneming om telverschillen te voorkomen:

- Zorg voor een ruimte die goed is toegerust op het tellen, met voldoende tafels.
- Zorg dat alle stembureauleden de telling op dezelfde manier en gestructureerd uitvoeren.
- Spreek met iedereen die telt af hoe de tellijsten ingevuld moeten worden. Werk bij voorkeur met Arabische cijfers (0 - 9) in plaats van turfstreepjes. Schrijf ook duidelijk, het liefste in blokletters.
- Neem de stemmen met veel aandacht op. Laat u niet opjagen. Neem ook (korte) pauzes.

Heeft het stembureau aanleiding om te veronderstellen dat een fout is gemaakt bij de stemopneming en wil het stembureau dit controleren, maak dan gebruik van de volgende checks:

- Kijk in de aantekeningen die het stembureau gedurende de dag heeft gemaakt. Is er bij de stemming iets gebeurd dat het telverschil (deels) kan uitleggen? Schrijf dit op in het proces-verbaal. Als een telverschil kan worden verklaard, hoeft er de volgende dag niet opnieuw geteld te worden.
- Controleer of u alle stapeltjes met stembiljetten heeft meegeteld, óók de blanco stemmen en de ongeldige stemmen.
- Controleer of u niet per ongeluk een onbruikbaar gemaakt stembiljet heeft aangemerkt als een ongeldig stembiljet.

- Er kunnen ook fouten ontstaan uit een onduidelijk handschrift. Kunt u een '6' of een '9' als een '8' hebben gelezen, of omgekeerd? Of een '7' als een '1'? Vergelijk de tellijsten met uw proces-verbaal. Bij twijfel: vraag degene die de tellijst heeft ingevuld u te vertellen wat er staat.
- Is het telverschil 9? Ga na of u op de tellijst een 11 kan hebben gelezen waar twee turfstreepjes stonden of andersom.

2

HANDELWIJZE BIJ DE CENTRALE STEMOPNEMING (CSO)

Het doel van de stemopneming door het stembureau is bij een centrale stemopneming anders dan bij een decentrale stemopneming.

Bij centrale stemopneming moet de telling als nulmeting worden gezien. Het zorgt ervoor dat het gemeentelijk stembureau de volgende dag kan checken of (voor elke lijst) het aantal stembiljetten en de aantallen stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen in de transportbox gelijk zijn gebleven.

Tel per lijst de stembiljetten niet meer dan één keer. Het is niet nodig om vaker te tellen. Ook niet als er een telverschil is.

Tips voor tijdens de stemming om telverschillen te voorkomen:

- Voer de stembureauwerkzaamheden nauwgezet uit:
  - U geeft elke kiezer niet méér of minder stembiljetten dan hij stemmen mag uitbrengen.
  - Controleer of elke kiezer evenveel stembiljetten in de stembus stopt als hij gekregen heeft.
- Twijfelt u? Schrijf op wat u hebt gezien en waarom u twijfelt. Het kan zijn dat u het goed heeft gezien, dit kan u later helpen het telverschil te verklaren.

Tips voor tijdens de stemopneming om telverschillen te voorkomen:

- Zorg voor een ruimte die goed is toegerust op het tellen, met voldoende tafels.
- Zorg dat alle stembureauleden de telling op dezelfde manier en gestructureerd uitvoeren.
- Spreek met iedereen die telt af hoe de tellijsten ingevuld moeten worden. Werk bij voorkeur met Arabische cijfers (0-9) in plaats van met turfstreepjes. Schrijf ook duidelijk, het liefste in blokletters.
- Neem de stemmen met veel aandacht op. Laat u niet opjagen. Neem ook (korte) pauzes.
- In de Kieswet staat dat het stembureau per lijst het aantal stemmen telt dat kandidaten in totaal hebben gekregen. Het stembureau hoeft de stembiljetten niet per kandidaat te sorteren of te tellen hoeveel mensen op de lijsttrekker hebben gestemd. Dat doet het gemeentelijk stembureau.
- Controleer of u alle stapeltjes met stembiljetten heeft meegeteld, óók de blanco stemmen en de ongeldige stemmen.
- Kijk in de aantekeningen die het stembureau door de dag heen heeft gemaakt. Heeft er bij de stemming een probleem plaatsgevonden dat het mogelijke telverschil (deels) kan verklaren? Schrijf de verklaring op in het proces-verbaal. Dat kan het gemeentelijk stembureau helpen als (later) blijkt dat er een telverschil is.